

тов складаючих ТС дозволяє більш точно визначити наявність, характер і обсяги пошкоджень деталей ТС, які не завжди можливо виявити в умовах зовнішнього огляду. Виходячи з експертної практики, такої огляд може проводитися як додатковий і його проведення суживає або навіть виключає круг передположень експерта о можливому наявності прихованих дефектів складаючих, що дозволяє зробити результати проведених досліджень більш обґрунтованими і надійними. Передположення експерта о можливому наявності прихованих дефектів складаючих, відображені в експертному дослідженні або експертизі, в окремих випадках можуть послужити основою для призначення додаткових або навіть повторних експертиз.

Зібрана в ході огляду і випробувань обладнання інформація вважається основою для подальшого проведення досліджень. Їх результати залежать від повноти і надійності інформації, зібраної експертом об досліджуваному об'єкті при проведенні огляду, тестування і випробувань ТС, його складаючих і спеціального обладнання в роботі.

Аналіз експертної практики лабораторії судових товарознавчих досліджень Кримського НІИСЗ в 2007–2009 гг. показує, що результати розрахунків калькуляції відновительного ремонту ТС і їх складових при проведенні судових автогодуарознавчих експертиз і експертних досліджень, виконаних з застосуванням описаної послідовності огляду об'єкта дослідження, найбільш надійно відображають реальні витрати, понесені власниками пошкоджених ТС при їх відновленні на спеціалізованих підприємствах автомобільного сервісу.

О. В. Серєда, завідувач сектору Дніпропетровського НДІСЕ,

О. Г. Кравченко, молодший науковий співробітник Дніпропетровського НДІСЕ

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ КОЛІСНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ З МАЛИМ СТРОКОМ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

Розглянуто методичний прийом проведення судових автогодуарознавчих досліджень з визначення ринкової вартості колісних транспортних засобів, який застосовувався експертами на практиці.

Рассмотрен методический прием проведения судебных автогодуарознавческих исследований по определению рыночной стоимости колесных транспортных средств, который применялся экспертами на практике.

Визначення ринкової вартості колісних транспортних засобів (КТЗ) із строком експлуатації від одного до двох – трьох років, особливо для нових

моделей, викликає труднощі у зв'язку з недостатньою кількістю пропозицій до продажу, а іноді й з повною відсутністю таких пропозицій на ринку ідентичних КТЗ, що були в користуванні.

Визначення ринкової вартості КТЗ із строком експлуатації, кратним одному року, з використанням процентного показника ринку передбачено Методикою товарознавчої експертизи і оцінки колісних транспортних засобів, затвердженою наказом Міністерства юстиції України, Фондом державного майна України від 24 листопада 2003 р. № 142/5/2092 (далі – Методика) з урахуванням рекомендацій офіційного періодичного видання «Бюллетень автотовароведа».

Ринкова вартість насамперед залежить від строку експлуатації досліджуваного КТЗ. Поняття «строк експлуатації» КТЗ згідно з п. 1.6 Методики – це проміжок часу від дати виготовлення КТЗ до дати його оцінювання. Дату виготовлення КТЗ відповідно до п. 6.3 Методики з використанням даних VIN-коду (десятий символ якого, як правило, дозволяє визначити модельний рік КТЗ) і року випуску, що зазначається в реєстраційних документах, можна визначити з точністю до півроку, тобто це або 1 липня, або 1 січня відповідного року.

За допомогою «Бюллетеня автотовароведа» визначаються довідкові ціни на КТЗ як базові для визначення ринкової вартості. Довідкові ціни в ньому наведено залежно від року випуску КТЗ. Строк експлуатації КТЗ як основний показник, що впливає на довідкову ціну, визначається з моменту виготовлення КТЗ до моменту, на який треба здійснити оцінювання. Треба враховувати, що рік виготовлення й рік випуску, зазначені у свідоцтві про реєстрацію транспортного засобу, не завжди збігаються. За допомогою зазначеного в реєстраційних документах року випуску визначаються дата виготовлення, а далі – строк експлуатації.

Невідповідність прийнятої дати виготовлення КТЗ року випуску ускладнює прийняття рішення, яку довідкову ціну треба приймати: ту, що відповідає року випуску, чи ту, що відповідає даті виготовлення. Визначення понять «виготовлення» й «випуск» КТЗ набувають ще більшого значення в умовах потреби точно визначити строк експлуатації та відповідну йому довідкову ціну. Слід враховувати, що за момент виготовлення КТЗ приймається календарна дата закінчення останньої операції з його виготовлення й перевірки відділом технічного контролю якості на відповідність нормам підприємства – виробника КТЗ, після чого КТЗ відправляється на склад готової продукції. За момент випуску приймається календарна дата, що відповідає даті випуску КТЗ за межі підприємства з дозвільними документами для подальшої експлуатації. При визначенні довідкової ціни продажу використовується «Бюллетень автотовароведа», який враховує коливання попиту та пропозиції на ринку КТЗ і де довідкову ціну продажу наведено залежно від року випуску з кроком в один рік.

Динаміка зниження довідкової ціни КТЗ у перші роки експлуатації характеризується відносно різкою знижкою залежно від кожного додаткового

року експлуатації, що потребує більш ретельного ставлення до визначення цього строку з метою підвищення точності її визначення. Зниження цін на КТЗ залежно від строків експлуатації на вторинному ринку, що використовуються як довідкові ціни в розрахунках ринкової вартості, відбувається не ступінчасто, як наведено в «Бюллетене автогодовароведа», а поступово й безперервно. Зниження довідкової ціни залежно від строку експлуатації та відповідної їй ринкової вартості КТЗ є об'єктивним і фактично неперервним процесом, залежним в першу чергу від чиннику часу (виключно умов, у зв'язку з якими транспортний засіб переходить у ранг раритету, за яких його ринкова вартість починає з певного строку експлуатації збільшуватися, але такі випадки в цій публікації не розглядаються).

Під час дослідження довідкової ціни КТЗ на вторинному ринку безперервний характер її зниження залежно від року їх випуску найкращим чином позначається на відповідних графіках при використанні графоаналітичного методу. Цей метод дослідження, що базується на експоненціальному характері падіння довідкових цін на КТЗ залежно від строків їх експлуатації, дозволяє визначати довідкову ціну за строками експлуатації, які можуть задаватися з будь-якою необхідною точністю. Це особливо важливо при визначенні збитку, завданого власнику КТЗ, у разі необхідності розрахунку коефіцієнта фізичного зносу замінюваних складників і втрати товарної вартості для КТЗ з малими строками експлуатації (від одного до двох – трьох років) до їх пошкодження, але з великим строком між моментом виникнення обставин, що призвели до збитку внаслідок пошкодження, та моментом, на який визначається сума збитку, завданого власнику пошкодженого КТЗ. У такому разі ставиться завдання визначити довідкову ціну КТЗ із певним строком експлуатації до моменту його пошкодження, яка може ускладнюватися тим, що на момент визначення збитку, завданого власнику КТЗ, інформація про довідкові ціни на конкретну модель досліджуваного КТЗ у довідкових інформаційних джерелах може бути відсутня у зв'язку з нескладеним ринком КТЗ ідентичних досліджуваному або з причин зупинення виготовлення даної моделі КТЗ на момент, відповідно якому визначається строк експлуатації та відповідна йому довідкова ціна. У деяких випадках визначення збитку, заподіяного власнику КТ, із великим проміжком часу між моментом пошкодження та моментом визначення збитку модельний ряд досліджуваного КТЗ може змінюватися декілька разів, а виготовлення моделі досліджуваного КТЗ може бути припинено за декілька років до моменту визначення збитку, що ускладнює встановлення довідкової ціни досліджуваного КТЗ у зв'язку з відсутністю необхідних даних у довідкових джерелах інформації. Тоді довідкова ціна може визначатися з використанням графоаналітичного методу на підставі оброблення відомих вихідних даних з урахуванням закону змінення довідкової ціни C_d залежно від строку експлуатації T , враховуючи, що $C_d = f(T)$.

У разі застосування графоаналітичного методу для визначення довідкової ціни КТЗ використовується строк експлуатації КТЗ на час надання

висновку, який дорівнює строку експлуатації до моменту попереднього його пошкодження. Роки випуску КТЗ і відповідні ним ціни продажу КТЗ, наведені в «Бюллетене автотовароведа», використовуються як базові точки, за якими створюється графік. На графіку перша відлікова точка (А) – це точка значення довідкової ціни CdI КТЗ і строком експлуатації один рік. Взагалі-то, значення Cd можна визначити виходячи з формули (5), яку наведено в п. 7.8 Методики і за допомогою якої визначається величина процентного показника ринкової вартості Γ , а саме:

$$\Gamma = \frac{100 \cdot Cd}{Cn}, \quad (1)$$

де Cn – ціна нового автомобіля, ідентичного досліджуваному; Γ – процентний показник ринкової вартості.

Тоді для визначення CdI КТЗ можна використати формулу

$$CdI = \frac{\Gamma I \cdot Cn}{100}, \quad (2)$$

де ΓI – значення процентного показника ринкової вартості Γ із строком експлуатації один рік.

У разі неможливості визначити Cn у зв'язку з припиненням виготовлення КТЗ, ідентичних досліджуваному на час надання висновку, відповідно до п. 7.6 Методики ціна нового КТЗ визначається так:

$$Cn = Cna \times Kz, \quad (3)$$

де Cna – ціна аналогічного КТЗ, який виготовляється тим самим заводом-виробником із базовою комплектністю на дату надання висновку; Kz – коефіцієнт функціонального зносу, який характеризує ступінь зниження функціональних характеристик досліджуваного КТЗ порівняно з аналогічним, який виготовлюється тим самим заводом-виробником з базовою комплектністю на дату надання висновку.

У разі необхідності визначити значення процентного показника Γ для КТЗ із строком експлуатації до одного року використовується таблиця № 6 з поясненнями, наведена в «Бюллетене автотовароведа», де надано значення Γ залежно від кількості місяців їх експлуатації та виду КТЗ.

Графоаналітичний метод дозволяє створювати графіки й описувати їх відповідними математичними формулами, що надає підвищеної точності остаточним результатам розрахунків ринкової ціни. Як приклад визначення Cd пропонується варіант установлення довідкової ціни автомобіля Chevrolet Aveo 1,5 і 5dr з строком експлуатації на момент, що передує моменту його пошкодження (19 липня 2008 р.) – два роки, з урахуванням дати надання висновку – 5 січня 2010 р., на яку розраховувався розмір матеріальної шкоди, заподіяної власнику досліджуваного автомобіля. Графік створювався з використанням табличних даних «Бюллетеня автотоварове-

да» (№ 49, с. 255), де наведено довідкові ціни C_d і відповідні ним роки випуску автомобіля Chevrolet Aveo 1,5 і 5dr. Графік залежності довідкових цін C_d автомобіля Chevrolet Aveo 1,5 і 5dr від строку експлуатації T з граничними умовами змінення T від одного до семи років (рисунок) описується в цьому разі формулою

$$C_d = 10301 e^{-0,0823 T}, \quad (4)$$

де $e = 2,718281\dots$ – математична константа, основа натурального логарифму, що характеризує експоненціальний характер залежності довідкової ціни C_d від строку експлуатації досліджуваного автомобіля T .

При цьому враховувався характер зміни C_d у перший рік експлуатації від кількості місяців експлуатації; наведено ціну нового автомобіля C_n на час дослідження; коефіцієнт функціонального зносу K_z ; ціну нового аналогічного автомобіля C_{na} , який виготовлявся на момент дослідження (Chevrolet Aveo SE). Необхідність використання графоаналітичного методу пов'язана з відсутністю даних у джерелах інформації на час надання висновку про довідкову ціну C_{d2} досліджуваного автомобіля 2006 р. випуску із строком експлуатації два роки. Виготовлення цієї моделі було припинено після 2006 р., тому довідкові дані про ціну C_{d2} на дату надання висновку в інформативних джерелах відсутні.

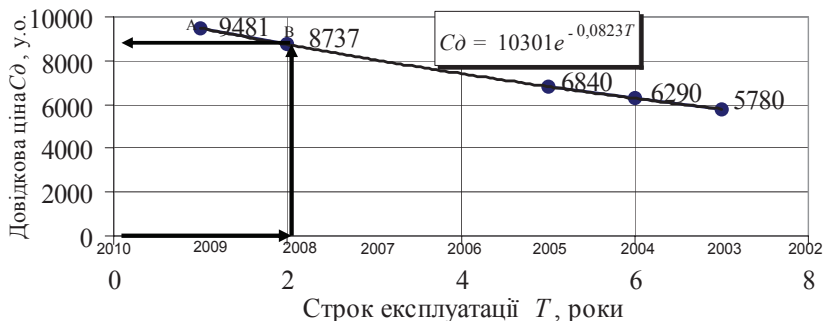

Рисунок. Залежність довідкової ціни C_d від строку експлуатації T автомобіля Chevrolet Aveo 1,5 і 5dr.

Точка А графіка характеризує довідкову ціну автомобіля із строком експлуатації один рік на час дослідження C_{d1} , яка розраховувалася відповідно рекомендаціям «Бюлетеня автогодовароведа» (№ 49, с. 39) з використанням значення процентного показника ринкової вартості Γ КТЗ із строком експлуатації до одного року, згідно з яким, починаючи з одинадцятого місяця експлуатації до одного року, ринкова вартість для транспортних засобів виробництва країн далекого зарубіжжя становить 96 % від ціни нового аналогічного автомобіля C_n , (або наведеної ціни C_n нового автомобіля на час

дослідження, яка використовується для визначення довідкової ціни $C\partial 1$ для створення графіка), що з урахуванням даних «Бюллетеня автогоспаровода» (№ 49, с. 255) становить згідно з формулою (2) при $Cи = 9876$ у. о.:

$$C\partial 1 = \frac{96 \cdot 9876}{100} = 9481 \text{ (у. о.)} .$$

Точка В графіка визначає довідкову ціну $C\partial 2$ непошкодженого автомобіля Chevrolet Aveo 1,5 і 5dr, ідентичного досліджуваному зі строком експлуатації T – два роки, такої самої якості, з таким самим строком експлуатації на час надання висновку, що й на момент, котрий передує моменту його пошкодження, у стані з такими самими властивостями, які були притаманні досліджуваному автомобілю Chevrolet Aveo 1,5 і 5dr, за цінами, що діють на час надання висновку на ідентичні КТЗ. Відповідно до формули (4) з урахуванням того, що $T = 2$ роки

$$C\partial 2 = 10301 \cdot 2,718281^{-0,0823 \cdot 2} = 8737 \text{ (у. о.)} .$$

Отже, використання графоаналітичного методу дослідження дає змогу визначати довідкові ціни $C\partial$, необхідні для визначення ринкової вартості C КТЗ із малими строками експлуатації, з більшою точністю, що надає підвищеної вірогідності остаточним результатам і прискорює проведення автогоспаровознавчих експертиз.